

Od znanja do mudrosti

Danielle Audoin

Promatrajući svijet u kojem živimo mogli bismo se pitati da li naše sve veće znanje ne sprečava buđenje Mudrosti. Ogroman je napredak na poljima znanosti i općeg ljudskog znanja. Ali, svijet se nije poboljšao. Ljudska patnja i i bijeda ne smanjuju se. Nikada do sada nismo se borili s toliko loših novosti. Nesigurnost se povećava. Sukobi se povećavaju. Zlodjela neprekidno rastu. Čini se čak da najnaprednija društva stvaraju i najozbiljnije probleme.

Informatička znanost i njene napredne tehnologije, napredak koji je među najučinkovitijim dostignućima stoljeća, stvarno mijenjaju radni život. Svrha stroja nije više jednostavno pomagati čovjeku. Stroj ga mijenja. Uvođenjem robota, oslobađanjem od opetujućih, iscrpljujućih i zamornih zadataka, čovjek bi možda imao više vremena za dokolicu, promišljanje i izvjesnu samokritiku. Tako bi se mogla smanjiti duševna napregnutost. Ali umjesto toga, čini se da se samo povećalo njegovo nezadovoljstvo i razmahala njegova gramzljivost za materijalnim dobitkom i onome što će mu pružiti lagodan život. Sebičnost se, očito, vrlo raširila, odbija se podjela rada, rascjep između siromašnih i bogatih počinje se povećavati, a sebičnost se povećava po cijenu općeg dobra.

Sve je ovo razumljivo kod odlučno materijalističkih osoba, onih kojima je jednostavno životni cilj povećati svoje bogatstvo, moć i slavu. Za takve osobe vrijedi izreka: 'Znanost bez svijesti samo je ruševina duše.'

Ipak, mogli bismo zamisliti da bi ljudi koji tvrde da su duhovno naklonjeni mogli imati temeljno različit stav. Ali, ako zamijetimo što se događa u gotovo svim duhovnim ili vjerskim pokretima, vidimo da tu postoji vrlo mnogo sebičnosti, oholosti i netrpeljivosti. A često, to su oni najučćeniji 'svetačkim djelima' ili duhovnoj književnosti koji su najdalje od mudrosti!

Usred tih naših grupa ima osoba koje imaju veliko teozofsko znanje, ali čije je svakodnevno ponašanje slično ponašanju materijalista. Boje se za svoju sigurnost i lagodnost. Njihove samoobrambene radnje stvaraju sukobe koji su možda ugađeni, ali pokazuju i veliko pomanjkanje mudrosti. Očevidno je da znanje, bilo znanstveno, tehnološko ili 'duhovno', ne mora voditi i mudrosti. Znanje se čak može pokazati preprekom ljudskom razvitku, procvatu ljudske svijesti, preprekom koja spriječava pristup duhovnoj stazi.

Iz teozofskog učenja znamo što bismo trebali raditi, pa ipak i dalje radimo suprotno. Znamo koje nas etape vode do Staze, čega bismo se trebali odreći u svojem ponašanju, a koje odlike bismo trebali razvijati. Ali, mi nastavljamo živjeti kao da ništa od svega toga nismo znali. Naše je znanje teorijsko, to je zbrka podataka, podataka koje pamtimo. Ali, sve to ostaje pri površnoj razini našeg uma, u izvjesnom smislu, izvan nas poput nekog ukrasa na koji smo ponosni, ali koji ni na koji način ne mijenja našu prirodu, pa prema tome, ni naše ponašanje. Naše je znanje besplodno.

Mogli bismo se zapitati: 'Zašto učimo?' Ako je naša pobuda pravilna, ne bismo pali u zamku teorijskog znanja. Poslušajmo savjet Dalai Lame prilikom predavanja u Francuskoj 1991. god.: „Nama je, bili mi učitelji ili učenici, vrlo važno koristiti učenje da bismo promijenili svoju svijest, a ne da bismo povećali svoje znanje, prikupljeno iz knjiga, da bismo ga dodali svojem ugledu ili zadovoljili svoje svakodnevne potrebe.“

Da li mi učimo kako bismo povećali svoje znanje prikupljeno iz knjiga? Materijalist je gramziv za materijalnim dobrima. Duhovni sudent može biti gramziv za duhovnim podukama. Predmet pohlepe se mijenja, ali pohlepa ostaje i može se pokazati kao beskrajna želja za povećanjem svojeg znanja.

Da li mi učimo da bismo povećali svoj ugled ili zadovoljili svoje svakodnevne potrebe? Znanje može postati oruđe moći ili prestiža. Ako takvi stavovi čine, čak i najmanje, pobude našeg učenja, naše će znanje tada ostati besplodno i neće se dubinski promijeniti.

Ako učenje treba promijeniti našu svijest i naše cijelo biće, tada to učenje treba prihvatiti. Znanje mora postati unutarnje znanje ili ostvarenje. Znanje se ne smije smještati negdje u intelektualnom pamćenju. Ono se mora provariti i mora duboko raširiti po našoj prirodi. Moglo bi biti da svojim odnosom prema teozofskom učenju spriječavamo ovaj postupak zbog straha da ćemo zaboraviti sve pojedinosti svojeg znanja i izgubiti prestiž koji vezan uz znanje.

Moglo bi se reći da istinsko znanje, koje je razumijevanje, a ne skupljanje podataka, jest rezultat borbe da bi se oslobodilo od znanja. To zaista jest borba jer znanje stvara privid sigurnosti i zato ga se je teško odreći. Znanje nas smiruje. Ono može stvoriti određeni osjećaj zatrovanosti. Ono smiruje i daje utisak blagostanja, ali ne liječi naš duboki nespokoj; ili je poput opijata o kojem postajemo ovisni. Ako zaista želimo stupiti na duhovnu stazu, to jest, promijeniti se kako bismo se oslobodili osjećaja odvojenosti i svih grešaka i patnji koje nastaju, onda se moramo osloboditi od predanosti znanju.

'Učenje,' kaže Lao-Tsu, 'sastoji se od svakodnevnog povećanja opsega našeg znanja. Upražnjavanjem Tao, ono se smanjuje'. Upražnjavanje Tao znači napuštanje Staze. Ako ne želimo ostati puki teozofijski teoretičari, zaustavljeni pri ulazu na Stazu, moramo željeti ne učiti.

Ipak, prije nego što bismo mogli ne učiti, moramo učiti. Suprotno znanju, prema Zenu, Tao-u i drugim tradicijama, nije neznanje. Ono stoji iza znanja, ono prestavlja odsustvo prikupljanja znanja. Tako, kada učimo da bismo doveli do unutarnje promjene, moramo istovremeno učiti i ne učiti. Ova dva postupka mogu se odvijati istovremeno ako pokušavamo razumjeti, umjesto da smo zadovoljni prikupljanjem.

Kada je svijest opterećena teorijskim znanjem, tada je zatvorena u samu sebe, utamničena je u odvojenosti. Tako može, znajući teorijski da je Život Jedan, pojačati osjećaj odvojenosti. Sv. Ivan s Križa kaže da samo pražnjenjem svojeg pamćenja možemo pobjeći od svoje temeljne usamljenosti i pripremati se, svakog trenutka, razumjeti na svim razinama. Opterećena svijest ne može razumijevati.

Znanje je tako samo pozornica kojoj moramo doći u zaleđe da bismo došli do istinskog znanja, a koje je shvaćanje i mudrost. Preopterećeno pamćenje je poput stranog tijela koje je teško i zasjenjuje svijest. Tada su prozori zapažanja mutni. Kada je svijest prazna, ponovo se poprima suštinska priroda, a koja je prozirna, odvojenost je probijena, moguće je shvaćati, razlozi sukobima i patnji blijede.

Prema Aldousu Huxleyu, do shvaćanja se dolazi oslobađanjem od starog (tj. od svog sadržaja svojeg pamćenja) i kada se tako ostvari što neposredniji dodir, bez ikakvog mišljenja ili pozivanja na prošlost.

Plotinus je rekao nešto slično: 'Moramo izaći iz znanosti i vratiti se onome što je bitno Jedno. Moramo se odreći znanosti, predmetâ znanosti i cijelog umnog istraživanja'. (Mi bismo riječ 'znanost' mogli zamijeniti riječju 'znanje'.) I on označuje svoja stanja ushićenosti kao 'oslobađanje svijesti iz okova svoje ograničene svijesti, tako da se spaja i poistovjećuje s Beskonačnim Prostorom. Ograničena duhovna svijest jest svijest poistovjećena sa znanjem i

utamničena u općem pamćenju. Samo svijest, slobodna tih okova, može se spojiti s Beskonačnim Prostorom, ili još bolje, u takvom trenutku, ona *je* Beskonačni Prostor, Jedno, budući da nestaje svaka prepreka koja je odvaja od Beskonačnog Prostora.

Sve ovo može se sažeti u Krishnamurtijevim riječima da samo kada misao prestaje, tada ima Mudrosti i da misao može prestati samo kada se prestane s prikupljanjem.

Tako moramo shvaćati granice znanja. Iako prijeko potrebno u praktičnom životu, znanje svijetu ne pruža ni sigurnost ni mir. Ono ne doprinosi istinskom napretku čovječanstva. Ono nema mjesta u unutrašnjem istraživanju, u buđenju svijesti, u otkrivanju dubljeg značenja života.

Moramo, također, shvatiti pobudu naše želje za znanjem. Prikupljamo ga iz potrebe za sigurnošću, pouzdanjem. Tako gradimo tvrđavu zamisli i namjera, što zatim postaje pravi zatvor. Možemo li shvatiti da su zidovi tog zatvora, na kraju samo poput vjetra? Da imamo takvo ukupno ostvarenje, moglo bi odmah doći do oslobođenja. Naša je upornost u korištenju, potraga za mudrošću, neprikladno oruđe koje postavlja cilj kojeg treba postići u dalekoj budućnosti. Duhovna zbunjenost stvara razmak. Kada je um prazan, taj razmak hlapi i cilj postaje jedinstven sa Stazom. Zbog toga se kaže da je prvi korak ujedno i posljednji.

**Da bi ostao čitav, sagni se!
Da bi se ispravio, budi savijen.
Da bi bio pun, budi prazan.
Budi istrošen kako bi se mogao obnoviti,
Oni koji imaju malo, mogu dobiti više,
Oni koji imaju mnogo, samo su zbunjeni.
Zato Mudrac
Grli Osnovnu Jedinostvenost.**

Tao Te Ching